

GEN P(EACEBUILDER)

Studenti na maršu

Kako je nacionalna tragedija izazvala masovnu mobilizaciju mladih koja menja Srbiju

Velimir Milošev

Urušavanje nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu u novembru 2024. godine, koje je odnelo 16 života, pokrenulo je borbu za pravdu u Srbiji koja je dočeka repesijom. Studentski protesti su od tada potresli Srbiju, stvarajući društveni front koji zahteva vladavinu prava. Ovaj tekst analizira krizu kroz prizmu agende UN za mlade, mir i bezbednost, prikazujući kako dela vlasti ugrožavaju tri njena stuba – participaciju, zaštitu i partnerstvo – i kako mladi eksperimentišu sa novim demokratskim praksama.

Biografija: Velimir Milošev je student master programa Evropskih studija na Univerzitetu u Ljubljani i predsednik je Upravnog odbora Nacionalnog saveta mladih Srbije (KOMS), gde se bavi promocijom omladinske politike i zaštitom prava mladih.

1. Uvod

Tokom protekle godine, u Srbiji se razvio istorijski studentski pokret koji se suprotstavlja autoritarnom režimu u borbi za demokratiju i vladavinu prava – u kontekstu društva u kojem svega 16 odsto stanovništva čine osobe od 15 do 30 godina starosti i u kojem se mladi često percipiraju kao apatični. Ovaj rad analizira aktuelnu društveno-političku krizu u Srbiji kroz prizmu Agende Ujedinjenih nacija „Mladi, mir i bezbednost“ (Youth, Peace and Security – YPS), tvrdeći da je odgovor vlasti na proteste narušio tri ključna stuba YPS okvira: participaciju, zaštitu i partnerstvo.

Srbiju je 1. novembra 2024. godine potresla nacionalna tragedija, kada se srušila nadstrešnica nedavno rekonstruisane železničke stanice u Novom Sadu, pri čemu je stradalo 16 osoba. Železnička stanica je tokom rekonstrukcije dva puta otvarana za javnost, 2022. i 2024. godine, oba puta uoči izbora, dok su radove izvodili privatni izvođači koji su kasnije optuženi za korupciju i kršenje bezbednosnih standarda. (Serbian Monitor, 2025).

Građani su organizovali proteste, zahtevajući pravdu za žrtve i odgovornost vlade. Međutim, kada su studenti

demonstranti doživeli napade a napadači ostali nekažnjeni, ispostavilo se da su ovi događaji prelomni trenutak koji će pokrenuti edan od najvećih protestnih pokreta u istoriji Srbije. (FDU Student Plenum, 2025).

Studenti su od sredine novembra 2024. godine započeli blokade svojih fakulteta, a do decembra je blokirano tri četvrtine svih javnih fakulteta, dok su im se pridružili i srednjoškolci. Studenti su uskoro formulisali četiri zahteva: 1. objavljivanje kompletne dokumentacije u vezi sa rekonstrukcijom

železničke stanice u Novom Sadu; 2. procesuiranje svih lica koja su napala studente i demonstrante; 3. povlačenje krivičnih prijava protiv mirnih demonstranata; 4. povećanje sredstava dodeljenih državnim univerzitetima. (N1 Belgrade, 2024).

Analiziranje toka događaja kroz prizmu YPS agende pomaže u razumevanju krize i odgovora vlasti, a istovremeno ističući nekoliko novih demokratskih praksi koje su primenili mladi.

2. Mladi bez mira i bezbednosti

YPS agenda je uspostavljena na osnovu tri Rezolucije Saveta bezbednosti UN, te cilja da podstakne aktivno učešće mladih u prevenciji sukoba i izgradnji mira. Sastoji se od pet stubova: participacija, zaštita, prevencija, partnerstvo i reintegracija.

YPS agenda je relevantna za Srbiju, koja je deo postkonfliktnog regiona Zapadnog Balkana sa mnogim nerešenim pitanjima. Jedan od njih je npr. spor između Kosova i Srbije, koji se rešava kroz Beogradsko-prištinski dijalog, uz posredovanje EU kao deo procesa integracije regiona. Ipak, mir počinje kod kuće. Trenutna društveno-politička kriza snažno je uticala na živote mladih, što je još jedan razlog zbog kojeg je YPS agenda značajna za Srbiju.

Postoji nekoliko političkih obaveza za

sprovođenje YPS agende. Krovni savez mladih Srbije (KOMS) analizirao je napredak Srbije u integrisanju YPS agende u zakonodavstvo i utvrdio da Strategija za mlade Srbije (2023–2030) uključuje principe YPS agende (KOMS, 2023). Ova analiza odražava lična stanovišta autora, uprkos njegovoj funkciji predsednika KOMS-a.

Pored toga, Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO), međuvladina organizacija Zapadnog Balkana, zalaže se za unapređenje YPS agende u regionu. Postoje određeni zakoni i strategije koji pokrivaju omladinsku politiku, obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, rodnu ravnopravnost i ljudska prava. Ipak, sprovođenje mnogih zakona i mera ostaje slabo, a Srbiji nedostaje Nacionalni akcioni

plan koji bi objedinio sve ciljeve YPS agende. Sledeći deo će detaljnije ispitati kako se tri

od pet stubova YPS agende odnose na aktualnu krizu.

3. Participacija

Stub participacije YPS agende ima za cilj da osigura da mladi nisu samo pasivni učesnici, već aktivni donositelji odluka koji doprinose izgradnji održivog mira u inkluzivnim društvima.

KOMS-ov godišnji Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Srbiji pruža pregled mehanizama participacije mladih (KOMS, 2025a). Mladi mogu učestvovati u procesima donošenja odluka putem tela kao što je Savet za mlade Vlade Republike Srbije (Savet za mlade) na nacionalnom nivou, lokalnih omladinskih saveta u svojim jedinicama lokalne samouprave, kao i kroz javne konsultacije za zakonodavstvo. Ipak, postoji sumnja koliko ove strukture zaista obezbeđuju značajno učešće mladih.

Postoji nekoliko problema u vezi sa Savetom za mlade. Prvo, samo 40 odsto članova čine mladi, što predstavnicima vlade unapred daje prednost u glasanju. Drugo, sastanci se retko održavaju – 2023. godine održana su dva, dok je 2024. održana samo jedna sednica. Treće, Vlada donosi važne ad-hoc odluke, poput usvajanja Zakona o stambenim kreditima u martu 2025, bez prethodnih konsultacija sa mladima (KOMS, 2025d). Što se tiče lokalnih saveta za mlade, oni nisu standardizovani.

Odluke o tome kako se osnivaju, kako funkcionišu i kojim institucijama daju savete prepuštene su lokalnoj diskreciji – često na štetu mladih (KOMS, 2025a).

Strukture za mladih postoje i u obrazovnom sektoru. Postoje parlamenti srednjih škola, ali oni često u praksi nemaju značajnu moć. Kada je reč o organizovanju studenata, tokom poslednjih godina pojavili su se brojni problemi. Godine 2021. zakonske promene učinile su studentske parlamente obaveznim (što je dobro!), ali studenti sada moraju da prikupe potpise 10 odsto svih upisanih studenata pre nego što bi mogli da učestvuju na izborima, što je značajno otežalo proces (VP.rs, 2021).

Na kraju, parlamentarni izbori predstavljaju osnovni model participacije. Tokom protesta, studenti su izbore videli kao potencijalni izlaz iz krize. Pošto bi se naredni redovni izbori održali tek krajem 2027. godine, studenti su u maju 2025. formulisali dodatni zahtev za vanredne izbore. Studenti su najavili i svoju izbornu listu, što predstavlja novinu u demokratskoj praksi. Ipak, do danas vanredni izbori nisu raspisani.

Nedostatak participacije mladih i dijaloga između mladih i donosilaca odluka naveo je mlade da svoje stavove izraze na ulicama,

organizujući više od 25.000 javnih okupljanja u periodu od novembra 2024. do oktobra 2025. godine (FoNet, 2025a). Dok su blokirali fakultete, studenti su organizovali plenuma na kojima je svako mogao da se obrati. Ovo praktikovanje direktne demokratije postalo je simbol nade da proces višedecenijske demokratske tranzicije ipak može imati pozitivan ishod. Možda su njihova najuticajnija dela bile šetnje širom Srbije i u Strazbur, što je navelo neke stručnjake da tvrde da su studenti postali najmoćnija politička sila u društvu (FoNet, 2025b).

Nije iznenađujuće što je ove godine došlo do značajne promene u percepciji mladih: 60

odsto mladih izjavilo je da smatra demokratiju najboljom formom upravljanja, što predstavlja povećanje od 20 procentnih poena u odnosu na sve prethodne godine (KOMS, 2025a). U tom kontekstu, politički akteri moraju preduzeti korake. Izbori moraju biti slobodni i fer, u skladu sa preporukama Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE ODIHR, 2024). Pored toga, mehanizmi učešća mladih trebalo bi da budu reformisani kroz inkluzivan proces, kako bi se uskladili sa potrebama mladih i principima koje je utvrdio Savet Evrope (Council of Europe, 2025).

4. Zaštita

Stub zaštite YPS agende je od ključnog značaja jer omogućava mladima da učestvuju u društvu i bave se aktivizmom bez straha od nasilja ili represije. Bez zaštite, njihovi glasovi su utišani, a njihova uloga u izgradnji mira i demokratije značajno je ograničena.

U kontekstu protesta, zaštita mladih je nedovoljna. Vlasti su na mirne proteste mladih i komemorativne akcije odgovarale represijom i nasiljem. Studenti, zajedno sa drugim građanima, suočavali su se sa nasiljem koje su najčešće činile grupe maskiranih lica ili policija (Amnesty International, 2025). To je uključivalo

brutalno fizičko nasilje, pritvaranja, zastrašivanje, ciljane medijske kampanje i nezakonito prisluškovanje i nadzor od strane državnih bezbednosnih službi (KOMS, 2025b, 2025c). Dana 15. marta 2025. godine, tokom jednog od najvećih protesta u istoriji Srbije, navodno je upotrebljeno zvučno oružje protiv mirnih protestanata, pri čemu je povređeno više od 3.000 ljudi (Slobodna Evropa, 2025).

Tokom godine, represija je postala stalna pojava, gotovo kao da postoji vladina strategija zastrašivanja kako bi se građani odvratili od protesta (Mašina, 2025). Kao odgovor na sve ove događaje, EU je u

novembru objavila najkritičniji izveštaj o proširenju za Srbiju (European Commission, Directorate General for Enlargement and Eastern Neighbourhood, 2025), što je predstavljalo upozoravajući signal za ovu kandidatsku zemlju.

YPS agenda je jasna – zaštita mladih kao grupe koja je nesrazmerno pogođena sukobima od presudnog je značaja. Bezbednost

je preduslov za bilo kakvo angažovanje sa donositeljima odluka, a rizici od pogoršanja društvenog poverenja u trenutnim okolnostima su značajni. Stoga svi počinioци nasilnih dela moraju biti privedeni od strane policije i zatim procesuirani. Policija i državne bezbednosne službe treba da se vrate delovanju u okvirima zakona i štite sve građane.

5. Partnerstvo

Stub partnerstva ključan je za YPS agendu, jer značajan napredak za mlade zavisi od aktivne saradnje institucija, civilnog društva i mladih kao jednakih i posvećenih partnera. U Srbiji, takva saradnja izostaje.

Partnerstvo između državnih institucija Srbije i civilnog društva može se ilustrovati sledećom anegdotom: 25. februara 2025. godine, službenici Uprave kriminalističke policije ušli su u prostorije pet organizacija civilnog društva, uključujući i KOMS, kako bi ispitali dokumentaciju vezanu za grantove Agencije Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj (USAID) (Civil Rights Defenders, 2025). To je bio pokušaj zastrašivanja, jer su ovi primaoci USAID grantova optuženi za podsticanje „obojene revolucije“ zbog javnog izražavanja podrške studentskom pokretu (Ibid.). Vlasti su takođe vršile ekonomski pritisak na civilno društvo kroz, na primer, de facto zamrzavanje otvorenih konkursa za grantove na koje

udruženja, uključujući kulturne i omladinske organizacije, računaju za osnovno funkcionisanje (Nova.rs, 2025). Pored toga, zaposleni na univerzitetima mesecima nisu primali plate, a finansije fakulteta bile su blokirane dok se nije postigao dogovor da se nastava bar privremeno vrati, u ubrzanom onlajn formatu (Karaulić, 2025).

Ovakav obrazac zastrašivanja od strane vlasti doveo je do produblivanja nepoverenja u institucije. Među mladima, Vlada Srbije je u 2025. godini dobila ocenu 1,17 od maksimalnih 5, u poređenju sa već niskom ocenom od 1,59 iz 2024. godine (KOMS, 2025a). Šteta naneta društvenom poverenju može zahtevati godine da se sanira, što će izazvati tenzije u budućoj saradnji između različitih društvenih aktera.

Ipak, u Srbiji su se pojavila i pozitivna partnerstva. Studenti, srednjoškolci i građani pokazali su izvanrednu koordinaciju tokom krize. Glavni izazov za studente biće

koordinacija izborne liste od 250 uglednih pojedinaca, koju moraju odobriti svi studentski plenumi za naredne parlamentarne izbore. Ukoliko uspe, ova lista mogla bi

predstavljati tektonsku promenu na političkoj sceni Srbije i biti primer kako se masovna mobilizacija može uspešno pretvoriti u političku moć (Burazer, 2025).

6. Zaključak

Nakon smrtonosnog urušavanja nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu u novembru 2024. godine, studentski pokret pokrenuo je borbu za pravdu u Srbiji, na koju je vlast odgovorila represijom. Pokret je mobilisao društvo da sprovede jasnu viziju Srbije kao društva sa vladavinom prava i zakonima koji važe podjednako za sve.

Takvo društvo će i dalje imati značajne prepreke koje treba prevazići, uključujući procesuiranje zločina koji su ostali nekažnjeni pre i tokom aktuelne društveno-političke krize, duboku korupciju, reforme vezane za pristupanje EU i pitanje Kosova*. Da bi se sa tim suočio, studentski pokret treba da oživi posrnulu parlamentarnu demokratiju. YPS agenda nudi put napred, naročito kroz stubove participacije, zaštite i partnerstva. Energija pokreta mogla bi se iskoristiti za

reformu mehanizama participacije, omogućavajući zajedničko kreiranje budućih politika. Zaštita će biti ključna – policija, tužilaštvo i bezbednosne službe moraće da deluju u okvirima zakona kako bi priveli počinioce i uspostavili vladavinu prava. Iako će pokret najverovatnije zadržati svoju dominantnu poziciju, ulaskom u sferu izborne politike moraće da saraduje sa opozicionim partijama, civilnim društvom, institucijama i međunarodnim akterima kako bi efikasno upravljao i ispunio visoka očekivanja koja su na njega postavljena. Srbija bi mogla izaći iz ove duboke krize kao jače društvo, u zavisnosti od toga da li će demokratski eksperiment mladih dati rezultate. Iako će to tek vreme pokazati, teško je ne osećati tračak nade.

* Ova oznaka ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244 i Mišljenjem Suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Za sadržaj članka odgovoran je autor. Stavovi izneseni u članku ne odražavaju nužno mišljenje Fondacije Bundeskanzler-Helmut-Schmidt. Originalni tekst „Studenti na maršu: Kako je nacionalna tragedija izazvala masovnu mobilizaciju mladih koja menja Srbiju“ objavljen je na engleskom jeziku.

Izvori

- Amnesty International. (2025). *Serbia: Authorities must end unlawful use of force against protesters and investigate reports of police violence*. 4. jul. Dostupno na: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2025/07/serbia-authorities-must-end-unlawful-use-of-force-against-protesters-and-investigate-reports-of-police-violence/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- Burazer, N. (2025). *Bieber: Student list in Serbia is an extraordinary experiment in democracy*. European Western Balkans. 17. oktobar. Dostupno na: <https://europeanwesternbalkans.com/2025/10/17/bieber-student-list-in-serbia-is-an-extraordinary-experiment-in-democracy/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- Civil Rights Defenders (2025). *Serbian police crack down on civil society organisations*. 27. februar. Dostupno na: <https://crd.org/2025/02/27/serbian-police-crack-down-on-civil-society-organisations/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- Council of Europe (2025). *Resolution on the Council of Europe reference framework on a youth perspective*. Adopted in Valletta. 9. oktobar. Dostupno na: <https://rm.coe.int/resolution-on-the-coe-reference-framework-on-a-youth-perspective-w-app/488028cf72> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- European Commission, Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood. (2025). *Serbia report 2025: Commission staff working document SWD(2025) 755 final* (2025 Communication on EU enlargement policy). Dostupno na: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/6e68ce26-b95b-48e1-921a-c60c12da8f00_en?filename=serbia-report-2025.pdf (Pristupljeno: 18. decembar 2025).
- FDU Student Plenum (2025) *Statement from the FDU Student Plenum*. University of Belgrade, Faculty of Dramatic Arts. Janaur. Dostupno na: <https://www.aluo.unilj.si/wp-content/uploads/2025/01/FDU-Plenum-Statement.pdf> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- FoNet (2025a) Dačić: Od 1. novembra održano više od 25 hiljada skupova, povređena 152 policajca. Insajder. 7. oktobar. Dostupno na: <https://www.insajder.net/prenosimo/dacic-od-1-novembra-odrzano-vise-od-25-hiljada-skupova-povredena-152-policajca> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- FoNet (2025b) Boban Stojanović: Studenti su najmoćniji politički subjekt, uspeli su da obore Vladu. Insajder. 21. februar. Dostupno na: <https://www.insajder.net teme/boban-stojanovic-studenti-su-najmocniji-politicki-subjekt-uspeli-su-da-obore-vladu-video> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- Karaulić, J. (2025). *When academia stands up: Serbia's higher education under siege*. FEPS. 27. maj. Dostupno na: <https://feps-europe.eu/when-academia-stands-up-serbias-higher-education-under-siege/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).
- KOMS (2023). *Analysis of the UN Youth, Peace and Security Agenda in the Context of Serbia*. Belgrade: National Youth Council of Serbia. Dostupno na: <https://koms.rs/wp->

[content/uploads/2025/02/Analysis_of_the_un_youth_peace_and_security_agenda.pdf](#) (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

KOMS (2025a). Alternative Report on the Position and Needs of Youth in the Republic of Serbia – 2025. Belgrade: National Youth Council of Serbia. Dostupno na: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/09/ALTERNATIVE-REPORT-2025.pdf> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

KOMS (2025b). Overview of Youth Rights Violations and Threats to Activist Safety in Serbia. Belgrade: National Youth Council of Serbia. Dostupno na: https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/02/Overview_of_Youth_Rights_Violations_and_Threats_To_Activist_Safety_in_Serbia.pdf (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

KOMS (2025c). Appeal to the European Union: On the Protection of Youth Rights and Civil Society in Serbia. Belgrade: National Youth Council of Serbia. Dostupno na: https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/05/Appeal_to_the_European_Union.pdf (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

KOMS (2025d). Šta se krije iza događaja od prošle nedelje? 3. mart. Dostupno na: <https://koms.rs/2025/03/sta-se-krije-iza-dogadjaja-od-prosle-nedelje/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

Mašina (2025). Psychological warfare in Serbia: Nearly 1,000 detained without convictions. *Mašina*. 18. septembar. Dostupno na: <https://www.masina.rs/eng/psychological-warfare-in-serbia-nearly-1000-detained-without-convictions/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

N1 Belgrade (2024). The student demands. *N1 Info*. 26. decembar. Dostupno na: <https://n1info.rs/english/news/students-clear-up-demands/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

Nova.rs (2025). Beogradski sekretarijat obustavio konkurse iz kulture, neki članovi komisija podneli ostavke. 29. april. Dostupno na: <https://nova.rs/vesti/drustvo/beogradski-sekretarijat-obustavljeni-konkursi-iz-kulture-neki-clanovi-komisija-podneli-ostavke/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) (2024). *Republic of Serbia: Local elections, 2 June 2024 – ODIHR election observation mission final report*. Dostupno na: https://odih.osce.org/sites/default/files/f/documents/3/8/575488_1.pdf (Pristupljeno: 18. decembar 2025).

Serbian Monitor (2025). New evidence of corruption in the reconstruction of the Novi Sad railway station. Dostupno na: <https://www.serbianmonitor.com/en/new-evidence-of-corruption-in-the-reconstruction-of-the-novi-sad-railway-station/> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

Slobodna Evropa (2025). 'Verovatno ciljani napad', navodi 'Earshot' u analizi zvuka sa protesta u Beogradu. 19. jun. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/earshot-zvucno-oruzje-beograd-protest-rekonstrukcija/33448673.html> (Pristupljeno: 10. decembar 2025).

VP.rs (2021). Amendments to higher education laws. 25. jun. Dostupno na:
<https://vp.rs/en/2021/06/25/amendments-to-higher-education-laws/> (Pristupljeno:
10. decembar 2025).

Sponsored by:

